

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 11

NOVEMBER 2011

**GEOGRAFIE V1
MEMORANDUM**

PUNTE: 300

Hierdie memorandum bestaan uit 15 bladsye.

AFDELING A: FISIESE AARDRYKSKUNDE: DIE BELANGRIKEID VAN WATER EN EKOSISTEME

VRAAG 1 [LU 1.2 – LU 1.5] [LU 2.1 – LU 2.4] [LU 3.1 – LU 3.2]

1.1	1.1.1	Nylrivier ✓✓	(2)
	1.1.2	Zambezirivier ✓✓	(2)
	1.1.3	Karibameer ✓✓	(2)
	1.1.4	Namibië ✓✓	(2)
	1.1.5	Chadmeer ✓✓	(2)
1.2	1.2.1	Onwaar ✓✓	(2)
	1.2.2	Waar ✓✓	(2)
	1.2.3	Onwaar ✓✓	(2)
	1.2.4	Waar ✓✓	(2)
	1.2.5	Onwaar ✓✓	(2)
1.3	1.3.1	Kouefront beweeg oor die Skiereiland ✓. (1x1)	(1)
	1.3.2	Kaapstad/Skiereiland is nog in die middel van 'n een-in-tien jaar droogte ✓
Ernstige waterbeperkings aangekondig deur die regering ✓
Swaar reën het nie beteken die droogte is verby nie ✓. (Enige 1x1)	(1)
	1.3.3	Paaie was verspoel en onder water wat lei tot verkeersopeenhoping ✓✓
Pendelaars was vir meer as twee uur vasgekeer in hul motors ✓✓
Meer padongelukke sal vervoerprobleme verhoog ✓✓. (Enige 1x2)	(2)
	1.3.4	Daar is baie ondeurdringbare oppervlakke in stede bv. teer, beton ens. wat die infiltrasie van water verminder ✓✓
Water vloei oor die land en moet gekanaliseer word na stormwater aflooppype om die uitwerking van oorstromings te verminder ✓✓. (Enige 1x2)	(2)
	1.3.5	Informele nedersetting is dikwels naby riviere en in laagliggende gebiede ✓✓
Plakkershutte is nie sterk genoeg om die krag van die water te weerstaan nie ✓✓
Die mense is arm en die verlies aan besittings is swaar vir hulle ✓✓. (Enige 2x2)	(4)
	1.3.6	Die Wes-Kaap kry winter reënval, daarom moet die reën aanhoudend val gedurende die winter om die damme te vul sodat die water beskikbaar is vir die droë somer ✓✓
Reën moet aanhoudend en sag wees, nie in die vorm van stortvloede soos ervaar was ✓✓. (Enige 1x2)	(2)
	1.3.7	(a) <u>Beheer die vloei van water in riviere</u>
Bou beskermende strukture soos mure langs die rivier om die oewerwalle te verhoog ✓✓
Die bou van oewerwalle sodat meer water in die rivier kan vloei ✓✓
Reguit en wyer maak van rivierkanale ✓✓
Pak sandsakke op die walle van die rivier om water weg van eiendom te hou ✓✓ (Enige 2x2)	(4)

- (b) Bou van damme
 Bou 'n dam in die loop van die rivier om vloedwater te beheer ✓✓
 Stel water vry uit die dam voor swaar reën om voorsiening te maak vir die invloei van vloedwaters ✓✓
 Beheer die uitvloei van vloedwater uit die dam om oorstromings laer af te voorkom ✓✓ (Enige 2x2) (4)
- (c) Aanplant van bome en plante
 Aanplant van bome en plante verminder afloop in die rivier ✓✓
 Plante absorbeer water en verhoog infiltrasie ✓✓
 Bewaar gebiede van natuurlike plantegroei langs die loop van die rivier om die grond teen blootstelling te beskerm ✓✓ (Enige 2x2) (4)
- 1.4 1.4.1 Koue Benguela-seestroom ✓✓ (1x2) (2)
- 1.4.2 Koue seestrome hou minder vog en laat nie veel verdamping plaasvind nie ✓✓
 Wanneer heersende winde oor hierdie deel van die oseaan waai daar nie veel vog om te absorbeer nie ✓✓
 Soos die winde die land bereik vind daar nie veel opheffing plaas nie en kondensasie vind nie altyd plaas nie ✓✓
 Daarom word hierdie gebied geassosieer met winterreën veroorsaak deur koue fronte ✓✓ (Enige 2x2) (4)
- 1.4.3 Hierdie kuslyn word bevoordeel deur die konvergensie van die koue Benguela seestroom en die warm Agulhas seestroom ✓✓
 Die water is belug, voedingstowwe bv. nitrate en fosfate word opgewel vanaf die oseaanvloer en fitoplankton floreer op die kontinentale bank ✓✓
 Fitoplankton vorm die basis van die mariene voedselketting, en maak dus voorsiening vir 'n verskeidenheid vissoorte wat bydra tot 'n suksesvolle primêre bedryf in hierdie gebied ✓✓ (Enige 1x2) (2)
- 1.4.4 Die Mittal Staalaanleg vervaardig yster en staal wat lei tot lug en geraas besoedeling ✓✓
 Die afval van hierdie aanleg kan ook lei tot besoedeling as dit in die see gestort word ✓✓
 Dit kan 'n ongunstige uitwerking op die visbedryf sowel as die Langebaan Vleigebied het waar besoedeling die wilde lewe en voëls kan affekteer ✓✓
 Verwydering van plantegroei vir ontwikkeling vernietig die habitate van voëls en diere ✓✓
 Suurreën kan plante beskadig ✓✓
 Die aanleg en verdere ontwikkeling plaas druk op die beperkte waterbronne ✓✓ Aanvaar ander (Enige 2x2) (4)

- 1.4.5 Beperk die vangs van vis van 'n bepaalde spesie binne 'n sekere area ✓✓
 Stel nasionale en internasionale viskwotas bekend ✓✓
 Sonering vir visvangste ✓✓
 Toekenning van vislisensies om die viskwotas te beheer ✓✓
 Beheer die grootte van die vis sodat daar altyd genoeg oorbly om aan te teel ✓✓
 Verklaar mariene beskermingsgebiede wat ander lande verhoed om in die gebied vis te vang ✓✓
 Beperk die hoeveelheid vistreilers en hul kapasiteit ✓✓
 Beperk die maasgrootte van die visnette ✓✓ (Enige 2x2) (4)
- 1.5 1.5.1 Die verwydering van voedingstowwe van die boonste grondlae na die onderste grondlae deur water ✓✓ (1x2) (2)
- 1.5.2 Hoë reënval d.w.s. meer as 2 000 mm per jaar ✓✓
 Bgrond het 'n growwe tekstuur wat water makliker laat deurvloei ✓✓
 Aanvaar ander (2x2) (4)
- 1.5.3 Tropiese grond ondervind hoë temperature en hoë reënval ✓✓
 Groter chemiese aksie en vinnige afbreek van moederrots vorm diep grond ✓✓
 Aanvaar ander (2x2) (4)
- 1.5.4 Reënval ✓✓
 Vog beïnvloed die tempo en tipe verwerking van die moederrots ✓✓
 'n Hoë reënval lei tot chemiese verwerking om 'n dik laag fyn gekorrelde grond te vorm ✓✓
 Die hoeveelheid en die tipe plantegroei en ander lewende organismes is afhanklik van die grondvog ✓✓
 Plante en ander lewende organismes het 'n impak op die hoeveelheid en die tipe humus beskikbaar ✓✓
 Oormatige reënval veroorsaak uitlooiing maar oormatige verdamping in droë gebiede veroorsaak kalsifisering en die ontwikkeling van 'n harde bolaag ✓✓
 Donderstorms veroorsaak gronderosie ✓✓ (Enige 3x2) (6)
- 1.5.5 Die tipe moederrots ✓✓
 Meganiese verwerking van moederrots weens groot hoeveelheid grondvog ✓✓ (Enige 1x2) (2)
- 1.5.6 Nie te vrugbaar nie ✓✓ (1x2) (2)
- 1.6 1.6.1 Toerisme wat die omgewing bewaar vir toekomstige gebruik, terwyl daar verseker word dat die plaaslike gemeenskappe baat vind by die inkomste uit die toeriste ✓✓ (Enige 1x2) (2)
- 1.6.2 Toeriste moet verantwoordelik optree in die bewaarde gebied terwyl hulle hulself geniet bv. hou die park skoon ✓✓
 Bewaring van die omgewing, wilde lewende en plante vir die toekomstige generasies ✓✓
 Opleiding van plaaslike inwoners as natuurbewaarders ✓✓
 Betrokke wees in preserving, bestuur en verantwoordelike (2)

gebruik van natuurlike hulpbronne √√ (Enige 1x2)

- 1.6.3 Hulle is deel van die aantrekkingskrag in die vorm van kultuurdorpe √√
 Die vestiging van akkommodasie-fasiliteite en aandenkingswinkels √√
 Hulle is betrokke by die besluitneming oor toerisme √√
 Hulle trek voordeel uit ekotoerisme √√ (Enige 2x2) (4)

- 1.6.4 Voordele
 Werkskepping √√
 Is 'n bron van buitelandse kapitaal √√
 Bevorder ekonomiese groei √√
 Skep geleenthede vir die ontwikkeling en bestuur van natuurlike en kulturele hulpbronne √√
 Opvoeding en opleiding in hul kultuur en natuurlike geskiedenis van hul omgewing skep ander werksgeleenthede √√
 Winste uit ekotoerisme word gebruik om gemeenskapsontwikkeling te ondersteun √√

(Enige 3)

Nadele

Toename in toeriste en verkeer kan die omgewing beskadig √√
 Kan die betekenis en waarde van die hulpbron verlaag as besoekers nie doeltreffend bestuur word nie √√
 Swak bemerking en promosie van die hulpbron verlaag die waarde van die hulpbron √√
 Vernietig die natuurlike plantegroei vir die ontwikkeling van paaie en akkommodasie √√
 Aandenkings kan die betekenis van die natuurlike en kulturele erfenis verklein √√
 Kan ekonomiese ongelykhede skep as die winste belê word in toeriste dienste soos hotelle √√
 Kan sosiale ongelykhede skep as die toeriste die plaaslike inwoners uitbuit bv. prostitusie √√
 Plaaslike inwoners kan beheer verloor oor hul grond en vervreem word van hul erfenis bv. die ontwikkeling van golfbane √√

(Enige 3) (6x2) (12)

[100]

VRAAG 2 [LU 1.2 – LU 1.5] [LU 2.1 – LU 2.4] [LU 3.1 – LU 3.2]

- 2.1 2.1.1 Evaporasie/verdamping √√ (2)
 2.1.2 Golfoploop √√ (2)
 2.1.3 Strandmeer √√ (2)
 2.1.4 Slik √√ (2)
 2.1.5 El Nino √√ (2)
- 2.2 2.2.1 Waterkringloop √√ (2)
 2.2.2 Koolstofkringloop √√ (2)
 2.2.3 Stikstofkringloop √√ (2)
 2.2.4 Sulfaat √√ (2)
 2.2.5 Fosforkringloop √√ (2)
- 2.3 2.3.1 Zambezirivier √√ (1x2) (2)
 2.3.2 Die rivier vloei nie in die see nie, maar sprei uit in 'n sisteem van moerasse, strandmere, soutpanne, ens. √√ (1x2) (2)
 2.3.3 Die water verdamp √√
 Die water syfer in die grond in √√ (Enige 1x2) (2)
 2.3.4 Dit onderhou 'n groot verskeidenheid plante, diere, voëls, vis en insekte √√
 Die Okavango sluit in 'n stelsel van moerasse, strandmere, soutpanne, ens. √√
 Dit is 'n wilde lewe natuurreservaat en 'n vleiland ekosisteem √√
 Is 'n Ramsargebied √√ (Enige 1x2) (2)
 2.3.5 Die Okavango kan krimp en heeltemal opdroog √√
 Verwoestende gevolge vir die mense wat daarop staatmaak vir voedsel en as 'n bron van inkomste √√
 Verhoog armoede en hongersnood in die gebied √√
 Kan lei tot konflik met buurlande wat die waterbron deel √√
 Lei tot 'n ekonomiese krisis omdat buurlande gaan sukkel om genoeg energie te genereer √√
 Vernietig die habitat van plante, voëls, ens. √√
 Afname in toeriste wat die gebied besoek √√
 Verlies aan buitelandse kapitaal afkomstig van toerisme √√
 Vernietig die broeiplek van vis, voëls, ens. √√ (Enige 6x2) (12)
- 2.4 2.4.1 Waar die rivier in die see vloei en √√
 Sedimente word neergelaat wat die kus opbou √√ (2x2) (4)
 2.4.2 'n Vlak see of meer √√
 Geen sterk seestrome aan die kuslyn om afsettingsmateriaal te verwyder nie √√
 Getye moet nie sterk wees nie √√
 Waar daar wel gety veranderinge voorkom, moet meer materiaal neergelaat word as wat die gety kan verwyder √√
 'n Geleidelike daling in die seevlak √√ (Enige 3x2) (6)

	2.4.3	Konstruktiewe golwe √√	(1x2)	(2)
	2.4.4	Prograderende kus √√	(1x2)	(2)
	2.4.5	Dek 'n groot gebied met 'n geleidelike helling √√ Gesik vir nedersetting √√ Gesik vir landbou √√ Ontwikkeling van hawens √√	Aanvaar ander (Enige 3x2)	(6)
2.5	2.5.1	Vis √ (sekondêre) Krokodil √ (tersiêre)	(2x1)	(2)
	2.5.2	Produseerders/plante/fitoplankton √	(1x1)	(1)
	2.5.3	4 √	(1x1)	(1)
	2.5.4	Die oordrag van energie van een trofiese vlak na die ander is ondoeltreffend √√ By elke oordrag gaan energie verlore as hitte aan die omgewing √√ Slegs 10% van die energie is beskikbaar vir die organismes van die volgende trofiese vlak √√ Daar is nie genoeg energie oor om nog 'n verbruiker te onderhou na vier skakels nie √√	(Enige 2x2)	(4)
	2.5.5	<u>Fotosintese</u> √√ Plante gebruik stralingsenergie van die son, koolstofdiksied vanuit die lug en water uit die grond/see/meer √√ Om koolhidraatvoedsel te produseer bv. glukose en stel suurstof vry √√	(3x2)	(6)
	2.5.6	Die ekosisteem sal oordek word met dooie plante, diere en hul afval √√ Daar sal geen ontbinding van dooie plant en dier materiaal wees nie √√ Daarom sal geen voedingstowwe aanwesig in plant en dier materiaal teruggegee word aan die grond/water waar dit deur plantwortels opgeneem kan word nie √√ Dit sal 'n wanbalans in die ekosisteem veroorsaak √√	(Enige 2x2)	(4)
2.6	2.6.1	'n Groot gebied met 'n spesifieke klimaat en plantegroei bewoon deur sekere tipes diere √√	(1x2)	(2)
	2.6.2	1. Tropiese reënwood √ 2. Woestyn √	(2x1)	(2)
	2.6.3	Klimaat √ Topografie √ Grond √	(Enige 2x1)	(2)

- 2.6.4 Die beskikbaarheid van water in die grond bepaal die tipe plante wat in die gebied kan oorleef √√
 Water in die grond is afhanklik van die hoeveelheid en die seisoenale aard van die reën √√
 Die hoeveelheid reën is afhanklik van die helling van die land (hoogte) en die aard van die onderliggende gesteente en die grond √√ (Enige 2x2) (4)

- 2.6.5 Maniere om die omgewing te verwoes
 Afkap van bome vir brandhout √√
 Verwydering van woude vir uitbreiding van landbou √√
 Kommersiële gewasverbouing deur bestaansboere aangedryf deur bevolkingsgroei, armoede en vraag na voedsel √√
 Oorbeweiding lei tot gronderosie en verwoestyning √√
 Snelle verstedeliking weens bevolkingsgroei en kommersiële boerdery √√
 Industrialisasie van wilde plante vir medisyne, ens. √√
 Ondoeltreffende grond bestuur wat ontbossing aanmoedig √√
 Jag en stroping van wilde diere lei tot uitwissing van groot soogdier spesies √√ Aanvaar ander (Enige 3x2)

Bestuurstrategieë

- Bestry oorbenutting en degradering van natuurlike hulpbronne √√
 Verminder die gebruik van hulpbronne √√
 Bestry verwoestyning in droë gebiede bv. grondbewaringsmetodes √√
 Volhoubare gebruik van nie-hernubare hulpbronne √√
 Vervang die gebruik van fossielbrandstowwe met hernubare hulpbronne, hergebruik, herwinning, ens. √√
 Volhoubare grond gebruik waar die dravermoë van die biome laer is as die hoeveelheid mense wat dit kan onder hou √√
 Beheer bevolkingsgroei, opvoeding, ens. √√
 Beskerm biodiversiteit deur mense op te voed √√
 Stig natuurbewarings programme en parke √√
 Verbeter omgewingswetgewing en verhoog boetes vir oortreding van wette √√ Aanvaar ander (Enige 3x2)

(6x2) (12)

[100]

MENSLIKE AARDRYKSKUNDE: MENSE EN HUL BEHOEFTE**AFDELING B: ONTWIKKELING, VOLHOUBAARHEID, MENSE EN HUL BEHOEFTE****VRAAG 3 [LU 1.2 – LU 1.5] [LU 2.1 – LU 2.4] [LU 3.1 – LU 3.2]**

3.1	3.1.1	C ✓✓		(2)
	3.1.2	E ✓✓		(2)
	3.1.3	A ✓✓		(2)
	3.1.4	D ✓✓		(2)
	3.1.5	B ✓✓		(2)
3.2	3.2.1	B✓✓	Afhanklikheidsteorie	(2)
	3.2.2	D✓✓	Ko-operatiewe boerdery	(2)
	3.2.3	C✓✓	Organiese plante	(2)
	3.2.4	I✓✓	Ruimtelike ontwikkelingsinisiatief	(2)
	3.2.5	H✓✓	Grondherverdeling	(2)
3.3	3.3.1	BBP per capita ✓
% van arbeidsmag in landbou ✓
Waarde van uitvoere ✓✓	(Enige 2x1)	(2)
	3.3.2	<u>Nederland</u>
Min mense betrokke by landbou ✓✓
Meeste boerdery beoefen met masjinerie ✓✓
Meeste van die bevolking werksaam in sekondêre en tersiêre bedrywe ✓✓	(Enige 2x2)	
		<u>Mosambiek</u>
Groot deel van bevolking betrokke by boerdery ✓✓
Baie is bestaansboere ✓✓
Boerdery is hul enigste bestaanswyse ✓✓	(Enige 2x2)	(4)
	3.3.3	Mosambiek produseer nie baie produkte vir uitvoer nie ✓✓
Meeste van die landbouprodukte word plaaslik benut ✓✓
Nederland is 'n ontwikkelde land ✓✓
Baie nywerhede in Nederland dra by tot die uitvoer van vervaardigde produkte ✓✓	(Enige 2x2)	(4)
	3.3.4	Baie kinders het nie toegang tot skole nie ✓✓
Vigs en ander siektes het 'n uitwerking op die bevolking ✓✓
Hoë kindersterftekoers ✓✓	Aanvaar ander (Enige 2x2)	(4)
	3.3.5	Plaas 'n swaar las op hul regerings om in die behoeftes van alle inwoners te voorsien ✓✓
Primêre sektor sal onder druk wees om aan hul eise te voldoen ✓✓
Misbruik die omgewing bv. oorbevissing, oorbeweiding, ontbossing ✓✓
Die onnodige verwydering van plantegroei vir landbou doeleindes ✓✓	(Enige 3x2)	(6)

- 3.4 3.4.1 Uitvoer van suikerriet verminder weens kleiner/minder wêreldmarkte √√
 Kompetisie tussen wêreldmarkte √√
 Moet teen laer pryse verkoop weens oorskotte √√
 Vermindering in buitelandse kapitaal om ekonomie 'n hupstoot gee √√
 Werkverliese in landbousektor √√
 Toename in armoede en daling in lewenstandaard √√ (Enige 1x2) (2)
- 3.4.2 Om die toerisme en vervaardigingsindustrië te verbeter en te ontwikkel √√ (1x2) (2)
- 3.4.3 Verskaf belasting-vrye nywerheidsgebiede √√
 Om besighede minder te belas √√
 Moedig belegging in diensnywerhede, finansies en kommunikasie tegnologie aan √√
 Spandeer meer op mannekrag en infrastruktuur ontwikkeling √√
 (Enige 2x2) (4)
- 3.4.4 Verbetering van ekonomiese ontwikkeling
 Verhoging in BNI per capita √√
 Verhoging in buitelandse inkomste √√
 Waarde van rupies verhoog/wisselkoers van rupies verhoog √√
 Skep meer werksgeleenthede √√
 Verbeter lewenstandaard √√ (Enige 3x2)
- Negatiewe impak
 'n Toename in besoekers en verkeer kan 'n verwoestende uitwerking op die omgewing het √√
 Lug- en geraasbesoedeling √√
 Verwydering van woude en plantegroei vir akkommodasie vernietig ekosisteme en habitatte √√
 Ontwikkeling van infrastruktuur lei tot gronderosie √√ (Enige 3x2)
 Aanvaar ander (6x2) (12)
- 3.5 3.5.1 Naaste – visvangs √
 Verste – woude √ (2x1) (2)
- 3.5.2 Hulpbron uitputting √√
 Hulpbron uitbuiting (Enige 1x2) (2)
- 3.5.3 Gewasse
 Verstedeliking lei tot 'n verlies van goeie landbou grond √√
 Swak boerdery metodes en bestaansboerdery √√
 Ontbossing om landbou grond te vermeerder √√
 Aanvaar ander (Enige 1x2)
- Weivelde
 Oorbeweiding verswak die gehalte van weiveld √√
 Verlies aan plantegroei verhoog gronderosie √√
 Aanvaar ander (Enige 1x2)
- Woude
 Ontbossing vir kommersiële doeleindes en brandhout √√
 Verwydering van woude en plantegroei om landbou grond te vermeerder √√
 Aanvaar ander (Enige 1x2) (6)

(Enige 3x2)

3.5.4 Preservering

Beskerm die gebruik van hulpbronne om te voorkom dat dit uitsterf
 √√

Bewaring

Die beskerming en preservering van hulpbronne deur die
 volhoubare gebruik en bestuur daarvan √√

(2x2) (4)

3.5.5 Herwinning/hergebruik van hulpbronne √

Aanplant van bome √

Voorkom besoedeling van hulpbronne bv. wetgewing √

Stig nasionale parke en natuurreserve √

Aanvaar ander (Enige 2x1) (2)

3.5.6 Die plaaslike inwoners was nie geken in die besluitnemingsprosesse
nie √√

Die belange van die plaaslike inwoners was nie in ag geneem nie √√

Plaaslike inwoners het nie deelgeneem in die oprigting van fasiliteite
nie

(Enige 2x2) (4)

3.6 3.6.1 Ontwikkelde lande

Verenigde State/Brittanje/Duitsland/Kanada/Rusland/Oekraïne √

(Enige 1x1)

Ontwikkelende lande

China/Suid-Korea/Indië √

(Enige 1x1) (2)

3.6.2 Industrialisasie √√

Verbranding van fossielbrandstowwe √√

Produksie van elektrisiteit √√

Vervoer √√

(Enige 1x2) (2)

3.6.3 Koolstofdioksied absorbeer hitte van die son en keer dit vas in die
atmosfeer rondom die aarde √√

Die aarde kan nie afkoel nie weens die oormatige hitte vasgevang
deur koolstofdioksied - kweekhuis effek √√

Dit veroorsaak dat die atmosfeer verwarm (temperature styg) wat
aardverwarming genoem word en klimaatsverandering meebring

√√

(Enige 2x2) (4)

3.6.4 Omgewings en Menslike Impak

Aardverwarming ✓✓

Lugbesoedeling en rookmis ✓✓

Suurreën ✓✓

Ongesteldhede en siektes by mense ✓✓

Vernietig sensitiewe plant en dierelewe ✓✓

Vernietiging van die osoonlaag ✓✓

Verandering in weerpatrone ✓✓

Aanvaar ander (Enige 3x2)

Maniere om te verminder

Gebruik volhoubare energie bronne bv. afval materiaal, son

kooktoestel, ens.. ✓✓

Voorkom onnodige vure ✓✓

Rookvrye sones ✓✓

Lang fabriek skoorstene ✓✓

Gebruik publieke vervoer ✓✓

Loodvrye brandstof ✓✓

Wetgewing om die vrystelling van kweekhuiskasse te verminder ✓✓

Kyoto-protokol ✓✓

Aanvaar ander (Enige 3x2)

(Enige 6x2)

(12)

[100]**VRAAG 4 [LU 1.2 – LU 1.5] [LU 2.1 – LU 2.4] [LU 3.1 – LU 3.2]**

4.1	4.1.1	D ✓✓	(2)
	4.1.2	A ✓✓	(2)
	4.1.3	C ✓✓	(2)
	4.1.4	B ✓✓	(2)
	4.1.5	E ✓✓	(2)
4.2	4.2.1	grondstof ✓✓	(2)
	4.2.2	bestaansboerdery ✓✓	(2)
	4.2.3	bedreigde spesies ✓✓	(2)
	4.2.4	suurreën ✓✓	(2)
	4.2.5	geotermiese hitte ✓✓	(2)
4.3	4.3.1	Die gaping tussen tradisionele/landbou ekonomie (ontwikkelende lande) en 'n samelewing/land gekenmerk deur massa verbruik (ontwikkelde lande) ✓✓	(1x2) (2)
	4.3.2	Hoe hoër jy opgaan met die leer, hoe beter die geleenthede om 'n inkomste te verdien veral van buitelandse lande ✓✓
Skuld kan afbetaal word sodat in die behoeftes van die burgers voorsien kan word ✓✓	(2x2) (4)
	4.3.3	1. tradisionele fase/eenvoudige landbou ekonomie ✓
2. voorvereistes vir beweging/idees en ingryping ✓
3. wegspring fase/beweging na voortgesette ekonomiese groei ✓
4. ontwikkel tot volgroeiheid/nuwe nywerhede gestig ✓
5. hoë massa verbruik ✓	(5x1) (5)
	4.3.4	Tradisionele samelewing/voorvereistes vir beweging ✓	(1x1) (1)

- 4.3.5 Ou sosiale waardes en bestaansboerdery kan nie die eise van die groeiende bevolking hanteer nie ✓✓
 Samelewings in hierdie fase kan nie spaar en belê nie ✓✓
 Aanvaar ander (Enige 1x2) (2)
- 4.3.6 Verskaf goedkoop krediet aan boere ✓
 Stig koöperasies wat boere ondersteun in bemerking en hulle voorsien van die nodige items ✓
 Bou skole en voorsien gesondheidsdienste ✓
 Direkte belegging ✓
 Voedselhulpverlening ✓
 Verbetering van paaie ✓
 Noodleniging en ramp verligting ✓
 Voorsien infrastruktuur ✓ (Enige 2x1) (2)
- 4.3.7 Die land wat die geld ontvang het 'n verpligting teenoor die skenkerland ✓✓
 Lande kan te afhanklik raak van hulp ontvang in plaas daarvan om hul eie ekonomie te ontwikkel ✓✓
 Uitbuitende handelsooreenkomste waar die ontvangerland net vanaf die skenkerland koop ✓✓
 Korruptsie ✓✓ (Enige 1x2) (2)
- 4.4 4.4.1 Mens-ontwikkelingsindeks ✓✓
 Lewensgehalte indeks ✓✓
 Geslagsverwante ontwikkelingsindeks ✓✓ (Enige 1x2) (2)
- 4.4.2 Lewensgehalte bv. hulle is arm ✓✓
 Toegang tot hulpbronne bv. brandhout versamel, water gaan haal ✓✓
 Vermoë om inkomste te verdien bv. vroue is aan die hoof van die huishouding ✓✓
 Gebrek aan opvoeding en opleiding bv. spandeer vyftien jaar van haar lewe om brandhout te versamel en water te gaan haal ✓✓
 (Enige 2x2) (4)
- 4.4.3 Bemagtig vroue om die Milleniumdoelwitte te bereik ✓✓
 Deur die lewensgehalte van vroue te verbeter sal die kinders ook daarby baat vind ✓✓
 As deel van die landboukundige arbeidsmag lewer vroue 'n bydrae tot ekonomiese groei en armoede verligting ✓✓
 Deur aan vroue gelyke geleenthede te gee om deel te neem aan ontwikkelingsprogramme sal help met die verbetering van ekonomiese ontwikkeling van 'n land ✓✓
 Grondhervormingsbeleid moedig vroue aan om kommersiële tuine aan te lê om 'n inkomste te verdien ✓✓
 Finansiële hulp en landbou opleiding om 'n volhoubare landboustelsel te ontwikkel ✓✓ (Enige 2x2) (4)

4.4.4 Sosiale probleme

Word van vroue verwag om onderdanig te wees ✓✓

Vroue dra die verantwoordelikheid van die plaas maar kan nie banklenings kry om landbou te verbeter nie ✓✓

Lae opvoedingspeil omdat meisies tuis bly om hul moeders te help ✓✓

Vroue kan nie altyd besluite neem nie want hulle het nie geld nie ✓✓

Het geen vaardighede vir toegang tot die arbeidsmark in dorpe ✓✓
(Enige 3x2)

Oplossings

Opvoeding van meisies ✓✓

Leer vroue vaardighede bv. kralewerk, handewerk, ens. ✓✓

Betree die handelsmark deur hul artikels te verkoop om 'n inkomste te verdien ✓✓

Geslagsaangeleenthede in banke moet aangespreek word ✓✓

Gee gelyke geleenthede in die ekonomie, politiek en ander beleidsraamwerke ✓✓

Deel wees van besluitneming en beplanningsprosesse om die aansien van vroue in die samelewing te verander ✓✓

Verbeter hul lewenstandaard, gesondheid en welsyn om hul basiese menslike bekwaamhede te bereik ✓✓
(Enige 3x2)
(6x2) (12)

4.5 4.5.1 Hernubare

Seewater ✓

Grond ✓ (Enige 1x1)

Nie-hernubare

Olie ✓

Steenkool ✓ (Enige 1x1)
(2x1) (2)

4.5.2 Om vir meer van 'n spesifieke hulpbron te soek ✓✓

Om 'n plaasvervanger vir die gebruik van 'n hulpbron te kry ✓✓

Kom klaar sonder 'n hulpbron ✓✓ (Enige 2x2) (4)

4.5.3 Nywerhede maak toe ✓✓

Ekonomiese probleme wanneer hulpbronne opraak en myne moet sluit ✓✓

Duisende mynwerkers verloor hul werk ✓✓

Skade aan die omgewing ✓✓ (Enige 2x2) (4)

4.5.4 Geleenthede

Werksgeleenthede in die myn bedryf ✓✓

Nuwe vaardighede aangeleer ✓✓

Verdien 'n inkomste om hul lewenstandaard te verbeter ✓✓

Verskaf grondstowwe aan fabrieke ✓✓

Betaal belasting aan die regering om dienste te lower ✓✓

Ontwikkeling van infrastruktuur ✓✓ (Enige 3x2)

Konflikte

Burgeroorlog weens hebsug en om nie winste te deel met inwoners nie ✓✓

Ontginning op stamgrond veroorsaak probleme met inwoners ✓✓

Geen vergoeding vir gewasse/grond wat onteien is nie ✓✓

Lug en geraas besoedeling ✓✓

Skade aan omgewing en ekosisteme ✓✓ (Enige 3x2)

Aanvaar ander (6x2) (12)

4.6 4.6.1 Verenigde State ✓✓

Kanada ✓✓

(Enige 1x2) (2)

4.6.2 Industriële land ✓✓

Residensiële doeleindes ✓✓

Kommersiële doeleindes ✓✓

Vervoer ✓✓

(Enige 2x2) (4)

4.6.3 Afrika ✓

(1x1) (1)

4.6.4 Steenkool ✓

Olie/petroleum ✓

Aardgas ✓

(3x1) (3)

4.6.5 Energie verbruik is 'n ontwikkelings en volhoubaarheidsaanwyser – meer ontwikkeling beteken meer elektrisiteit benodig ✓✓

'n Land en sy ekonomie se vooruitgang word grootliks bepaal deur sy energie verbruik ✓✓

Lande met 'n groter energie voorsiening en verbruik is ekonomies meer ontwikkel ✓✓

Minder ontwikkelde lande sal 'n bykomende aanvraag na krag het om sy inwoners se lewenstandaard te verbeter ✓✓

Die toenemende bevolking en industrialisasie sal die vraag na energie verhoog ✓✓

Die produksie en die verspreiding van energie is die belangrikste stap vir die ekonomiese ontwikkeling van 'n land ✓✓

Aanvaar ander (Enige 4x2) (8)

[100]**GROOTTOTAAL: 300**